

CARL GEORGISSON FLEETWOOD: Från studieår och diplomattjänst. Dagböcker, brev och skrifter 1879-1892. Vol. I: 1879-1887. Vol. II: 1888-1892. xxii + 1549 s. + 65 s. personregister. 42 ill. Utgivna av GWENDOLEN FLEETWOOD med inledning och kommentar redigerade av WILHELM ODELBERG. Stockholm, P. A. Norstedt & Söners Förlag, 1968. 145 sv. kr.

Friherre Carl Fleetwood døde af en dobbelsidig lungebetændelse 9. januar 1892, kun 32 år gammel. Han havde i flere år været kansliråd og chef for utrikesdepartementets politiske afdeling. I samtiden regnedes han for kandidat til udenrigsministerposten.

Ved sin død efterlod Fleetwood sig en samling breve og brevkoncepter, en del manuskripter til afhandlinger om politiske forhold i samtiden og en dagbog, der fyldte godt 5000 håndskrevne sider. Dette omfattende materiale opbevarede først i en årrække af hans enke og gik derefter i arv til datteren Gwendolen Fleetwood. En enkelt af afhandlingerne publiceredes 1939 i Ord och Bild under titelen »Corps diplomatique i Stockholm för femtio år sedan«. Men ellers lå materialet stort set ubenyttet, indtil Gwendolen Fleetwood i 1953 begyndte at gennemgå det systematisk. Dele af det blev publiceret i de følgende år, »S:t Petersburg, hösten 1888. Utdrag ur efterlämnade dagboksanteckningar« i Svensk Tidskrift 1954, »Diplomaten Carl Fleetwoods karakteristik av Oscar II« i Historisk Tidskrift 1956 (optrykt i samleverket Majestät i närbild, 1960). To afhandlinger om unionspolitikken, begge skrevet 1888, fremkom i Historisk Tidskrift 1957 under titelen »Carl Fleetwood och den norska frågan vid 1800-talets slut. Två uppsatser«. Dagbogen er blevet udnyttet af kanslirådet Einar Hedin i hans omfattende studie »Diplomaten Carl Fleetwood och hans dagbok«, publiceret i Personalhistorisk Tidskrift 1956-59 (en sammenfatning af afhandlingen samt en bibliografi findes i Hedins artikel om Fleetwood i Svenskt biografiskt lexikon bd. 16, 1965).

I betragtning af dagbogens kvalitet måtte det være ønskeligt at få publiceret i hvert fald det meste af manuskriptet. Det er nu sket i et samarbejde mellem Gwendolen Fleetwood og Wilhelm Odelberg, overbibliotekar ved Vetenskapsakademien; sidstnævnte har redigeret udgaven, forsynet den med noter og en instruktiv indledning. Der er foretaget enkelte udeladelser, men alle optegnelser, der behandler offentlige personer eller politiske begivenheder er medtaget. I perioden august 1885 til maj 1887 synes Fleetwood ikke at have ført dagbog. Til komplettering af selve dagbogen er der i udgaven medtaget enkelte af Fleetwoods mindre artikler og en del brevkoncepter.

Da Fleetwood som ung juridisk student i Uppsala begyndte at skrive sin dagbog, var han sig bevidst, at den kunne blive en kilde for den selvbiografi, han formodentlig ville skrive senere i livet. Den tro på en smuk og interessant karriere, der lå bag ræsonnementet, var ingenlunde ubegrundet. Gennem sin slægt havde han forbindelser med de bedste kredse, også hofkredse, han var højt begavet, og han havde en betydelig arbejdskraft; dertil kom, at han var uhyre belæst og var stærkt optaget af tidens politiske og sociale spørgsmål. Dagbogen vidner om en stor, men ikke ukritisk, interesse for Henrik Ibsen, Georg Brandes, Strindberg og Zola.

Dagbogens største værdi ligger nok i de mange indblik, den giver i 1880ernes

politiske og diplomatiske milieu i Stockholm, som en ung, skarpsynet aristokrat så det. Til belysning af danske forhold bringer den ikke egentlig nyt, men dog en del vurderinger af personligheder, som han traf under besøg i København 1883 og 1887, f. eks. Estrup, Peter Vedel og en del af kongefamiliens medlemmer. Faderen havde som officer deltaget i det svenske hjælpekorps til Danmark i 1848 og været indkvarteret på fynske herregårde; her var der knyttet kontakter, der kom sønnen til gode. – Interessante er hans refleksioner over skandinavismen under opholdene i Danmark. Han var kritisk over for den svensk-norske politik i 1864 og fandt, at den forudgående skandinavisme ikke havde været den »galningspolitik den gavs ut«. En sammenslutning af de skandinaviske lande kunne blive nødvendig for at undgå en »germanisering«. De eksisterende modsætninger ville om 50 år være forsvundet – »och, om så vore, har jag kanhända icke heller så orätt i at peka på skandinavismen . . . såsom framtidsstanke och framtidsdröm, det tillkommer starka händer att överflytta på verklighetens mark«.

VAGN SKOVGAARD-PETERSEN

MARTIN FRITZ: Gustaf Emil Broms och Norrbottens järnmalm. En studie i finansieringsproblematiken under exploateringen 1891–1903. Meddelanden från ekonomisk-historiska institutionen vid Göteborgs universitet 5. Göteborg 1965. 63 s. 7 sv. kr.

MARTIN FRITZ: Järnmalmproduktion och järnmalmemarknad 1883–1913. De svenska exportföretagens produktionsutveckling, avsättningsinriktning och skeppningsförhållanden. Meddelanden från ekonomisk-historiska institutionen vid Göteborgs universitet 11. Göteborg 1967. 74 s. 10 sv. kr.

MARTIN FRITZ: Svensk järnmalmsexport 1883–1913. Meddelanden från ekonomisk-historiska institutionen vid Göteborgs universitet 12. Göteborg 1967. xvi + 172 s. 30 sv. kr.

Den svenske jernmalms betydning for den europæiske, især for den tyske jernindustri i moderne tid er velkendt. Den svenske økonomiske historiker Martin Fritz har i ovenstående tre publikationer behandlet denne vigtige industris økonomiske udvikling indtil første verdenskrig.

I den første af de tre bøger redegøres for de finansieringsforhold, hvorunder den industrielle udnyttelse af Sveriges to største malmfelter blev sat i gang i årene 1891–1903. Efter et strandet engelsk forsøg i 1880'erne dannedes i 1891 det svenske Aktiebolaget Gellivare Malmfält (AGM) for at udnytte Gellivares rige malmforekomster. G. E. Broms, der var en af aktieselskabets stiftere og efterhånden indehaver af aktiemajoriteten, blev en central figur i selskabets udvikling. I 1893 erhvervede AGM tillige aktiemajoriteten i Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (LKAB), som med etableringen af Kiruna-Narvik forbindelsen stod over for en ekspansion, der stillede store kapitalkrav. De to selskabers egenkapitaler var beskedne, og man byggede på uholdbart store indlånte kapitaler i form af virksomhedslån og især obligationslån. Dette bragte selskabet i afhængighed af svenske banker, især Stockholms Enskilda Bank. I 1902 var situationen så kritisk, at Broms måtte sælge, og i 1903 overdroges aktiemajoriteten i de to Norrbotten